

TEMATICKÉ A PROBLÉMOVÉ OKRUHY

ke státní závěrečné zkoušce z dějin střední Evropy a dějin každodennosti

1

1a) Velkomoravská říše, počátky českého státu a jeho vývoj do 11. století

(Sámova říše. Vznik a zánik Velkomoravské říše – vládcí, organizace, kultura. Formování státu v Čechách, první Přemyslovci: sv. Václav, Boleslav I. a II. – zřízení biskupství, Břetislav. První přemyslovský král. Románský styl)

1b) Dějiny každodennosti. Vývoj metodologických přístupů k „malým“ dějinám

(Škola Annales, sociální a hospodářské dějiny, dějiny mentalit, mikrohistorie a historická antropologie...)

2

2a) Vzestup českého státu ve 12. – 13. století a mocenská politika posledních Přemyslovců

(Král Vladislav II., Přemysl Otakar I. a Zlatá bula sicilská. Primogenitura. Václav I. a sv. Anežka. Přemysl Otakar II. – zahraniční politika, kolonizace, zakládání měst. Václav II. – rozmach dolování, mincovní reforma. Václav III., vymření Přemyslovců. Průnik rané gotiky na české území)

2b) Vesnická společnost a její proměny v posledním tisíciletí

(Kolonizace, zemědělství, velkostatek, stratifikace venkovské společnosti, proměny v 19. století, zánik tradiční vesnice v druhé polovině 20. století?)

3

3a) Lucemburkové na českém trůně a české země té doby

(Nástup Lucemburků na český trůn, domácí a zahraniční politika Jana Lucemburského. Karel IV. – výchova, politika, vztah ke šlechtě a církvi, zakladatelské počiny v Čechách. Václav IV. – král a císař v čase trojpapežství, kritika církve. Vrcholná gotika v českých zemích)

3b) Lidské tělo a proměny jeho vnímání

(Vnímání těla a rozdílů pohlaví, péče o tělo, ideály krásy a jejich proměny, vnímání odlišností a vad, oblékání a móda, vznik konfekce a módních salonů.)

4

4a) Husitská revoluce a její důsledky pro české země (cca 1415 – cca 1526)

(Snahy o nápravu církve: Jan Hus, Husův život a smrt. Defenestrace a formování reformních proudů v Čechách – umírnění, radikálové. Čtyři pražské artikuly. Tažení proti českým husitům. Bitva u Lipan a konec husitských válek, Basilejská kompaktáta.

Náboženská situace za vlády Jiřího z Poděbrad a Jagellonců, vznik stavovského státu.
Pozdní gotika na českém území)

4b) Vývoj duchovního světa od středověku do 20. století

(Vznik a šíření křesťanství – podoby zbožnosti a nové religiózní proudy středověku, reformace a protireformace, tolerance; filozofie a ateismus.)

5

5a) Vznik středoevropské habsburské monarchie a české země v předbělohorské době

(Otázka nástupnictví Habsburků v českých zemích. Ferdinand I. a boj s protestanty ve SŘŘ, odpor českých stavů 1545. Maxmilián II. a náboženská diferenciacie společnosti. Česká konfese. Rudolf II. a Majestát o náboženské svobodě. Renesance v českých zemích)

5b) Lidé mimo zákon: společnost, kriminalita a její proměny v posledním tisíciletí

(Co je zákon, proměna trestního práva, hrdelní soudnictví a jeho zánik, kriminalita a její příčiny a postihy – druhy deliktů a trestů, vývoj role vězení, dějiny kapitálního trestu...)

6

6a) České stavovské povstání a proměna českých zemí po jeho potlačení (cca 1618 – cca 1650)

(Nástupnictví Ferdinanda II. Štýrského, zápas o Rudolfův majestát a pražská defenestrace, povstání stavů a porážka na Bílé hoře, likvidace stavovské opozice, hospodářský rozvrat, počátek rekatolizace, Obnovené zřízení zemské. České země za třicetileté války – Vestfálský mír, válečné ztráty. Průnik barokního stylu na české území)

6b) Lidé na okraji společnosti: Marginální skupiny obyvatelstva v posledním tisíciletí

(Proměna marginálních vrstev obyvatelstva, předmoderní společnost a čest, bezectní lidé, prostitutky, Židé, Cikáni, kati a rasové, žebráci, bezdomovci...)

7

7a) České země v habsburské monarchii doby barokní a osvícenské (cca 1650 – cca 1780)

(Rekatolizace a reforma církevní správy. Vrchnostenský systém správy, nevolnické bouře. Počátky průmyslu, manufaktury, merkantilismus. Habsburská monarchie v zápase s Turky. Marie Terezie a počátky osvícenského absolutismu. Josef II. a jeho reformy. Baroko v českých zemích).

7b) Vědění a vzdělávání

(Představy o „základním vzdělání“ v jednotlivých obdobích, vzdělávací systém, školy a univerzity a jejich každodennost, další způsoby šíření informací, vznik moderních médií.)

8

8a) Formování moderního českého národa, Metternichův absolutismus a habsburská monarchie v první polovině 19. století (cca 1792 – 1848)

(Habsburská monarchie za napoleonských válek, Vídeňský kongres, Metternichův absolutismus. 1. fáze formování moderního národa – Dobner, Dobrovský, Jungmann. 2. fáze formování moderního národa, počátky české občanské politiky – Palacký, Havlíček. Revoluce 1848. Biedermeier)

8b) Cestování a jeho proměny od středověku do 20. století

(Poutě, cesty za vzděláním, kavalírské cesty, misie, diplomacie, cesty za zdravím, fenomén volného času a cestování.)

9

9a) České země za vlády Františka Josefa I.

(Znovunastolení absolutismu, rakousko-italská válka. Říjnový diplom, Schmerlingova ústava. Postavení Čechů v monarchii, pasivní rezistence. Rakousko-pruská válka, rakousko-uherské vyrovnání. Prosincová ústava, státoprávní politika Čechů v monarchii, jazyková otázka. Vznik a diferenciací politických stran. Cesta k 1. světové válce. Neostyly a umění v českých zemích té doby)

9b) Město a jeho proměny od středověku do moderní doby

(Vznik měst, jejich typologie, samospráva, cechy, etos práce, urbanizace, industrializace, zrod moderních měst.)

10

10a) České země a 1. světová válka, vznik Československa

(Vznik Trojdohody a Trojspolku. Sarajevský atentát. Hlavní bojiště a nejdůležitější střety. Versailleský mírový systém. Rozpad Rakousko-Uherska. Cesta ke vzniku ČSR – podpora krajanských obcí, Československé legie, územní rozsah nového státu.)

10b) Zdraví a nemoc

(Nemoci a epidemie v dějinách Evropy, vznik zdravotní a sociální péče, formy a možnosti léčby a proměna medicíny; organizovaná péče o zdraví jako prostředek disciplinace, hygiena a péče o tělo.)

11

11a) Vývoj Československa ve střední Evropě od jeho vzniku do roku 1938

(Národnostní poměry v ČSR, čechoslovákismus. Hospodářské poměry, zahraniční politika, politický systém a politické strany. Hospodářská krize a radikalizace Němců. Mnichovská dohoda. Umění doby 1. republiky)

11b) Stravování a stolování v posledním tisíciletí

(Od hladu a hojnosti k "rozumnému" stravování, od soukromého k veřejnému stravování, kuchařské knihy a recepty jako historický pramen, nové potraviny a nápoje v dějinách Evropy – např. brambory, kukuřice, káva, čaj, čokoláda apod., proměny rizik stravování, proměny stolování.)

12

12a) Druhá československá republika, její rozpad a dějiny Protektorátu Böhmen und Mähren (1938-1945)

(Vídeňská arbitráž, odtržení Slovenska, vznik Böhmen und Mähren. Počátek 2. světové války bojiště a nejdůležitější střety, porážka Německa. Politické poměry v protektorátu, odpor obyvatelstva. Formování odboje – domácí, zahraniční, útok na R. Heydricha, heydrichiáda. Slovenské národní povstání, Pražské povstání.)

12b) Stáří, smrt a pohřeb. Vnímání posledních lidských věcí od středověku do 20. století

(Role smrti v křesťanské společnosti, obavy katolíků z očištění, umění dobré smrti, příprava na smrt, poslední vůle, od pohřbívání *ad sanctos* a „ochočené“ smrti ke kremaci a vytěsnění smrti.)

13

13a) Obnovení Československa na konci 2. světové války a jeho vývoj do komunistického převratu

(Košický vládní program, odsun Němců a potrestání zrádců, znárodnování a obnova hospodářství, nový politický systém, zahraniční politika. Volby 1946, nástup komunistů. Únorový puč a převzetí moci komunisty.)

13b) Rodina a domov v proměně od středověku do moderní doby

(Sňatky, sexualita, manželství a jeho funkce v proměnách doby, dětství a výchova potomků.)

14

14a) Československo a počátky komunistického režimu (1948-1968)

(Likvidace pluralitního politického systému – zinscenované politické procesy, represe církvi, násilná kolektivizace. Kritika kultu osobnosti a politické uvolnění na počátku 60. let, demokratizace společnosti a pražské jaro 1968. Vstup vojsk varšavské smlouvy a počátky normalizace. Socialistický realismus)

14b) Proměny bydlení v posledním tisíciletí

(Různé formy bydlení v dějinách – hrad, zámek, dům, byt, podnájem, specializace místností a proměny soukromí, vývoj nábytku, osvětlení a otopných systémů.)

15

15a) Důsledky roku 1968 pro Československo, normalizace a zánik komunistického režimu

(Normalizace a „poučení z krizového vývoje“, potírání politických odpůrců, formování a činnost domácího a exilového disentu. Charta '77 a postup proti oponentům režimu. Ohlasy perestrojky, rozpad východního bloku. Palachův týden a Sametová revoluce)

15b) Všední a sváteční chvíle, volný čas a jeho využívání

(Fenomén volného času, svátky a zábavy v proměnách doby, šlechtická cvičení a aktivity s koněm, tanec, četba, zrod moderních sportů, proměny sociability – spolky, salony, kávové a stolní společnosti apod.)